

Har øer/østater særtræk socialt og økonomisk, ligesom de tidligt er påvist at have det biologisk? Dette søges besvaret af ni bidragsydere. Isolationsvirkningen findes selvfølgelig også at gælde for de menneskelige populationer (færre epidemier, højere levealder etc.), men ellers er det nok mest virkninger af det økonomiske systems lidenhed, der er kendetegne.

Et par afsnit virker helt afskyeligt naive (er øer mere jordskælvsudsatte end tilsv. områder på fastlandene? etc.), men bortset herfra er det en lille opvikkende enquete, bogen videregiver resultater af.

Sofus Christiansen

G. B. Norcliffe: *Schliessende Statistik für Geographen: Eine Einführung*. Springer Verlag, Berlin 1981. X, 250 s., ill. 24 cm. DM 38,-.

En af efterhånden ganske mange bøger om begynderstatistik for geografer. Bogen omfatter de 3 fordelinger, parametriske metoder (til og med simpel regression) og en håndfuld ikke-parametriske metoder. Den er suppleret med få, men gode, gennemregnede eksempler. Der er tale om en oversættelse af en engelsk bog; originalen vil nok i almindelighed have et større publikum her til lands.

Henning Mørch

Kansu-Hohsi Corridor and the Suloho-Ochinaho drainage regions/by F. Bergman et al. Comp. by E. Norin. Reports from the scientific expedition to the north-western provinces of China under the leadership of Dr. Sven Hedin. The Sino-Swedish Expedition. Publication 50; 1, 3. (Sven Hedin Central Asia atlas. Memoir on maps vol. 3, fasc. 3).

Almqvist & Wiksell International, Stockholm, 1980. 114 s.: ill. & 4 kort i lomme. 31 cm. Skr. 200,-.

Nærværende bind rummer en sammenskrivning af geomorfologiske og geologiske iagttagelser, foretaget af Svend Hedin ekspeditionen til Centralasien 1927-35, suppleret med resultater af senere forskninger, især fra kinesisk side i 1950'erne og senere, mens satellitbilleder fra 1970'erne har dannet basis for tegningen af de ledsagende 4 kortudsnit. Udgivelsen er gjort mulig ved bidrag fra Svend Hedin fonden og det Kgl. Svenske Videnskaberne Akademi.

Viggo Hansen

H. L. Zietsmand, I. J. van der Merwe: *Economic atlas of South Africa*. University of Stellenbosch. Institute for cartographic analysis. Publication; no 8, 1981. 160 s., kort, 22

cm. R20,-.

Basismateriale for dette atlas er 1970-census. Basisarealer er 61 økonomiske regioner, der klassificeres i kvintiler med hver sin skravering, idet de tre regioner, der har størst numerisk værdi, har en særlig signatur. Trods ikke mindre end 160 kort er der tale om et udmærket eksempel på, hvordan man ikke skal lave sådanne værker. Teksten er indskrænket til en kort redegørelse for fremstillingsproceduren; kortene er helt uden egl. kommentarer. Der er indledningsvis 9 kort til almen orientering og om befolkning: Udvalget her er noget tilfældigt og særdeles mangelfuldt. 20 følgende kort viser for erhvervsgrupper »gross geographic product« pr. areal og pr. capita. På disse kort er »black national territories« ikke skraveret; dette er der god mening i, da disse arealer kun undertagelsesvist falder sammen med de økonomiske regioner; men på de resterende 130 kort har territorierne samme signatur som de respektive økonomiske regioner.

De 130 kort er inddelt i 6 afdelinger for erhvervsgrupper – flest er der for landbrug (ca. 50). Den rigide fremstillingsprocedure får mange steder meningsløse resultater. Der er fx kort, der viser den gennemsnitlige værdi pr. mine (af enhver slags) vist ved skravering af hele regioner. Der er fx et kort for udbytte af »andre kornarter« pr. 1000 ha, men da det drejer sig om »kornarter« som ris, hirse og boghvede under ét, bliver det temmelig meningsløst. Basisarealernes heterogene størrelse (fra et par hundrede kkm til flere snese tusinde) gør kortenes anvendelse særdeles problematisk. Det kan vel tænkes, nogle kan finde anvendelse af værket, men det kræver en solid basis af forkundskaber om landet – til skolebrug må det være helt uanvendeligt.

Henning Mørch

Agricultural compendium for rural development in the tropics and subtropics. Ed. by ILACO.

Elsevier Scientific Publishing Co, Amsterdam 1981. XXXVII, 739 s., ill. 21 cm \$42.60.

Prisen på denne bog kan umiddelbart forekomme pebret, men man får noget for pengene. Selv i betragtning af de mange sider er det rent utroligt, hvad der er blevet plads til. De relativt lange linier og den lille sats vanskeliggør læsningen, men som titlen siger, det er ikke en bog, der skal læses fortløbende, det er en opslagsbog til praktisk anvendelse. Bogen er meget systematisk opbygget, den meget detaljerede indholdsfortegnelse, fortegnelserne over tabeller og figurer, samt

de 2-3000 stikord, gør bogen usædvanlig nem at arbejde med. I sagens natur er teksten meget kortfattet; specialisten kan næppe finde meget nyt, men til praktisk anvendelse er den gennemgående absolut fyldestgørende; de talrige litteraturhenvisninger gør det meget let at komme videre. Bogen vil givet blive et af de virkelige standardværker inden for rural development; og mange, der beskæftiger sig med landbrug, vil finde, at den er en uundværlig opslagsbog.

Henning Mørch

The dictionary of human geography. Ed. by R. J. Johnston.

Basil Blackwell Publisher, Oxford 1981. XXIII, 411 s., ill 25 cm. £19.50.

Det er altid en vanskelig opgave at lave en opslagsbog som den foreliggende ordbog; hvor skal grænser sættes, hvad skal med, hvor meget skal det fylde? Artiklerne her fylder fra et par linier til 5-6 sider. Omfanget er ikke altid indlysende: Der er 4 spalter om transportgeografi, medens der nok er ca. 4 spalter om handel, men intet om handelsgeografi. Der er mange nyttige henvisninger fra artiklerne til beslægtede begreber eller underordnede, – også her hersker nogen tilfældighed. Der er således artikler om befolkningstæthed, bæreevne, overbefolkning, optimumbefolkning, men der er intet om forsyningsevne, maximumbefolkning eller resourcer i denne forbindelse, hvad der kunne være rimeligt. M.h.t. bæreevne synes begrebet overvejende at være relevant i relation til rekreative arealer, hvad der er urimeligt. Tilfældigheden slår også igennem i forbindelse med de iøvrigt meget nyttige henvisninger for hver enkelt artikel til »references« og »suggested readings«. Disse mangler hænger vel sammen med ca. 20 medarbejderen specielle interesser, og med, at man ikke på forhånd har fået afstukket fælles, gode »færdsselsregler«. Manglerne kan nok rettes i forbindelse med en senere udgave, og de forhindrer ikke, at der er tale om en såre nyttig ordbog over »the theories, concepts, techniques, and terms of human geography«, som mange kan have fornøjelse af.

Henning Mørch

Atlas Slovenskej socialistickéj republiky.

Geografický ústav, Bratislava 1980. 23, 296, 20 s. kort & 3 kort i lomme. 50 cm, Kcs 450,-.

Dette atlas omfatter, som man forstår af titlen, kun den slovenske del af Tjekkoslovakiet. Det er en ganske omfattende sag på 300 sider med udmærket fremstillede tematiske kort. Kortene er i skala 1:½ mio. i opslag ned

til 1:2 mio. hvor der er 8 på én side. De større af kortene er for overskuelighedens skyld ofte suppleret med mindre oversigtskort og fine diagrammer. Desuden er der en del kort i stor målestok, der viser fx landskabs- eller bebyggelsestyper. Kortene er samlet i 15 emnegrupper (og vist alt, hvad man kan forvente, er taget med); i hver emnegruppe er der fra 5 til ca. 100 kort. En ganske kort introduktion er med også på engelsk. Men med støtte i en engelsk indholdsfortegnelse og de meget pædagogiske signaturforklaringer er der dog tale om en sand guldgrube af oplysninger om området, også selvom man ikke kan slovensk. Som dansker må man notere sig, at det, for en nation med ca. 5 mio. indbyggere, har været muligt at etablere en så stor medarbejderstab og at fremstille et så omfattende atlasværk.

Henning Mørch

Elfiede Regina Knauer: Die Carte Marina des Olaus Magnus von 1539: Ein kartographisches Meisterwerk und seine Wirkung. (Gratia b.10).

Redaktion Gratia Göttingen 1981. 151 s., ill. 21 cm. DM 18,-.

Det er den tidlige renæssancetids opfattelse af sin omverden, som den er gengivet i Olaus Magnus og andre samtidige kartograferes værker, der har interesseret forfatteren, og specielt Carta Marinas kunstneriske indhold og udstyr, der for øvrigt iflg. Knauer ikke kan tillægges Olaus Magnus selv. Til dette kunstneriske indhold hører således træk af de afbildede landes plante- og dyreverden og sider af beboernes adfærd som erhverv og bolig. Datidens skibstyper, ofte med hjemstedsangivelse, ses krydse havene forfulgte af uhyrer (hvaler). Men også historiske begebenheder er der blevet plads til som illustrationer af historisk kendte slag i havet og på landjorden, men også scener fra antikkens sagnerverden. Det er svært at sige, hvad den megen naive morskab har skullet tjene til ud over en vis geografisk belæring. Man fristes til at tro, at udgiveren også har haft salget for øje. Meget tyder således på, at det har været en god salgsvare, ikke mindst den omtegnede og formindskede 2. udgave fra 1572, hvor man har taget kobberstikteknikken i brug. Forf. har givet et indgående kendskab til den ældre kartografi, som det fremgår af det omfattende noteapparat og register, der fylder de sidste 70 sider.

Viggo Hansen

Ove Jørgensen: Otonivm: Odense 1593. Odense Universitetsforlag, Odense 1981. X, 118 s., ill. & 4 kort i lomme. 29 cm. Kr. 80,-

+ moms.

Odense var blandt de få byer i kongeriget, der fandt plads i det berømte atlas *Civitas orbis terrarum's* 5. bind, der udkom 1593. Det usignerede kort må efter alt at dømme tillægges Marcus Jordan, mens den ledsagende tekst efter forfatterens opfattelse er en redaktionel sammenskrivning foretaget af Georg Braun, værkets ene redaktør, her oversat af forfatteren, der samtidig fremsætter en række vurderinger og synspunkter på de mange uklarheder, der har været knyttet til kortets og tekstens oprindelse. Det afbildede bykort, der er gengivet flere gange, bl.a. i *Danmarks Natur*, bind 9, er efter datidens skik tegnet i fugleperspektiv, men her har omgivelserne fået karakter af mere end et ornament, idet der er lagt en større sammenhæng mellem by og omgivelser ind i billedet. Forfatteren, der er civilingeniør og tilknyttet Odense kommunes tekniske forvaltning, har gjort et vellykket forsøg på at overføre den fugleperspektiviske form, der er tolket som en ortografisk meridianprojektion, til et kort i sand målestok. Det foreliggende værk er en overordentlig smuk tryksag med en interessant og grundig behandling af det gamle bykort fra 1593, og anmelderen finder, det er et værdigt bidrag til det kommende storværk om Odense bys historie i anledning af 1000-års jubilæet i 1988.

Viggo Hansen

J. V. Thirgood: Man and the Mediterranean forest: a history of resource depletion.

Academic Press, London 1981. X, 194 s., 24 cm. £12,-.

Middelhavsområdet er et af de områder, der har været dyrket længst og mest gennemgribende, – og det er derfor også et af de områder, der er stærkest præget af menneskets virke. Engang var det meste skovdækket, nu er skoven for en stor del forsvundet, og det, der er tilbage er stærkt degraderet. Første halvdel af bogen behandler for Middelhavsområdet som helhed skovødelæggelsen gennem tiderne og de, overvejende menneskeskabte komponenter, der har virket. Anden del behandler – ud fra forfatterens egne erfaringer forholdene i den østligste ende af det mediterrane bassin, denne del suppleres specielt med et kapitel om Cypern. Til slut afrundes med et kapitel om kuren i den konfliktfyldte problemstilling. Bogen har sin styrke i det historiske, og er som sådan en ganske god begynderbog – hvad der til dels har været sigtet. Der er tale om en bog om skovødelæggelsen i Middelhavslandene – men ikke om bogen, dertil er manglerne for store. Forfatteren er forstmand, og er måske

veget tilbage for at gøre teksten for »forstlig«, samtidigt med at det har været hensigten at give en historisk fremstilling. Alligevel kan det synes at være en alvorlig mangel, at der ikke gives en egentlig redegørelse for skovvegetationens struktur og økologiske funktion (herunder menneskets rolle), en mangel, der føles stærkere i betragtning af det afsluttende kapitel om »kuren«. Der er ganske mange litteraturhenvisninger (ca. 250), de fleste er relevante nok, men de virker meget tilfældige; der ville nemt kunne findes mange nok så gode (på smudsomslaget er der fx en forlagsreklame for en såre relevant).

Tyngdepunktet af litteraturen er fra 50'erne, kun et dusin er fra 70'erne; der er blandt titlerne ca. 10 på fransk, 1 på tysk og 1 på italiensk – resten er på engelsk. Som et kuriosum kan det nævnes, at der til illustration af et vulgær-økologisk synspunkt på sammenhæng mellem klima og plantevækst bringes et citat fra Paludan-Müller's *Adam Homo*. Der er i øvrigt i teksten mange gode referencer til klassiske forfattere som Strabo, Plinius, etc. Der er kun 4 ret banale historiske kort – fx Romer-rigets udbredelse. Flere kort, diagrammer eller fotografier ville have været en stor fordel. I betragtning af indhold og udstyr er prisen meget høj, med danske boghandlers praksis bliver den grotesk.

Henning Mørch

Albert Kolb: Die pazifische Welt: Kultur- und Wirtschaftsräume am Stillen Ozean. Kleine geographische Schriften Bd. 3.

Dietrich Reimer Verlag, Berlin 1981. 387 s., 24 cm. DM 48,-.

I forhold til Kolb's tidligere tykke bøger (fx »Ostasien«) er denne sidste ganske anderledes. Hvor »Ostasien« er systematisk indtil det skematisk, er denne langt mere impressionistisk, begyndende på og refererende personlige rejseindtryk. Personen Kolb – så afgjort en af nutidens største tyske geografer – træder selv frem i teksten og har egne meninger. Man kan hævde, at Stillehavet selv næsten forsvinder i bogen, medens til gengæld de omgivende lande stjæler billedet. Måske bliver man knapt så klog af denne bog som fx af »Ostasien«, men man fornøjer sig mere, og altings realtive karakter kommer tydeligere frem. Det er en god fødselsdagsgave, Kolb giver os på sin 75 års dag!

Sofus Christiansen

W. R. Mead: An historical geography of Scandinavia.

Academic Press, London 1981. XVIII, 313